

TÁJÉKOZTATÓ A MONITORING BIZOTTSÁGOKBAN FOLYÓ MUNKÁRÓL

KÖRNYEZETI ÉS ENERGIAHATÉKONYSÁGI OPERATÍV PROGRAM PLUSZ
MONITORING BIZOTTSÁG **HEVES ÉS BORSOD-ABAÚJ-ZEMPLÉN
VÁRMEGYEI IGAZSÁGOS ÁTMENET ALBIZOTTSÁG**

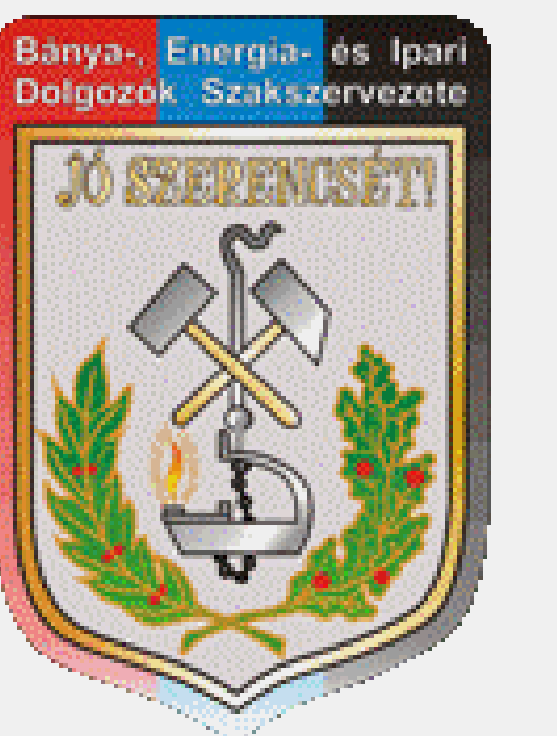
TERÜLETI IGAZSÁGOS ÁTMENET TERV BORSOD-ABAÚJ-ZEMPLÉN MEGYE

VOP_PLUSZ-4.1.5-24-2025-00018

A BDSZ ernyőszervezeti tevékenységének támogatása című projekt

Szabó Tibor

Budapest, 2025. június 13.

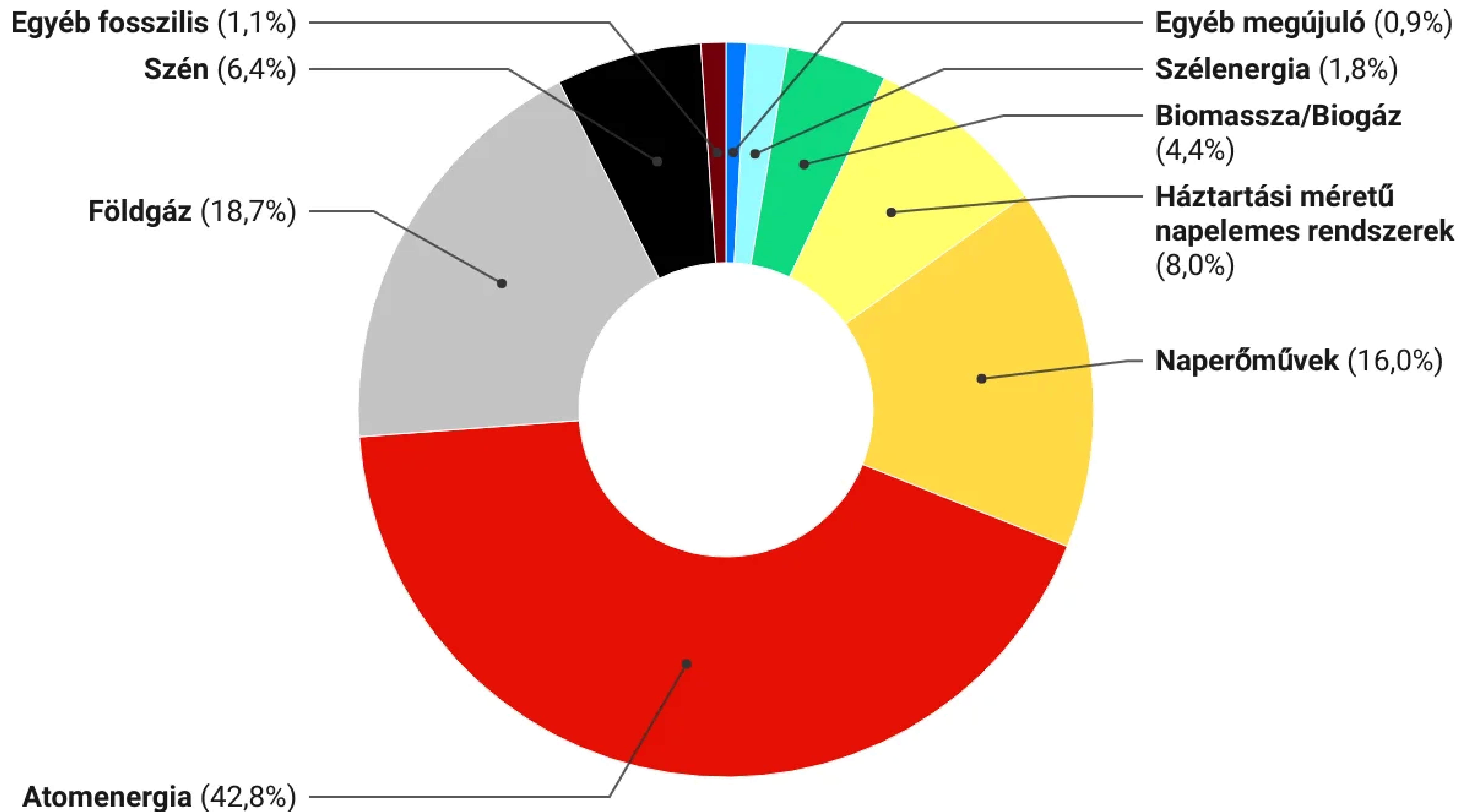
Területi igazságos átmenet terv - BAZ TJTP HU.BORSOD-ABAÚJ-ZEMPLÉN MEGYE TERÜLETI IGAZSÁGOS ÁTMENET TERVE (3.0)

1. Az átállási folyamat felvázolása és a tagállam legkedvezőtlenebbül érintett területeinek azonosítása
2. Az átállási kihívások értékelése az egyes azonosított területek vonatkozásában
Terület: Borsod-Abaúj-Zemplén Megye
  - 2.1. Az Unió 2050-ig megvalósítandó klímasemleges gazdaságára való átállás gazdasági, társadalmi és területi hatásainak értékelése
  - 2.2. Fejlesztési szükségletek és célkitűzések 2030-ig, az Unió klímasemleges gazdaságának 2050-ig történő megvalósítása érdekében
  - 2.3. Összhang más releváns nemzeti, regionális vagy területi stratégiákkal és tervekkel
  - 2.4. Tervezett művelettípusok
3. Irányítási mechanizmusok
4. Programspecifikus kimeneti vagy eredménymutatók
A programspecifikus kimeneti vagy eredménymutatók szükségességének indokolása a tervezett művelettípusok alapján

Az átállási folyamat felvázolása és a tagállam legkedvezőtlenebbül érintett területeinek azonosítása

- *Az 1990-hez képest mintegy 1/3-al csökkent az ÜHG kibocsátás – szocialista ipar leépülése (Ózd. Diósgyőr, stb.)*
- *Félmilliós munkanélküli állomány alakult ki az egyébként is elmaradott térségben*
- Tanulság: a jövőbeni ÜHG kibocsátás csökkentés, illetve az ipar jelentős átalakulását igénylő klímasemleges gazdaságra való átállás nem történhet ilyen drasztikus társadalmi költségek árán.
- A folyamatnak tervezettnek, és igazságosnak kell lennie, megfelelően fel kell készülni annak munkaerő-piaci és egyéb gazdasági hatásaira is. Ehhez jelent elengedhetetlen támogatást többek között az Európai Unió Igazságos Átmenet Alapja.
- A Klímátörvény– összhangban a 2015-ös Párizsi Megállapodás célkitűzéseivel – rögzíti, hogy Magyarország 2050-re eléri a klímasemlegességet, azaz az ÜHG kibocsátása, valamint elnyelése egyensúlyba kerül.
- 2030-ra a magyarországi áramtermelés 90 százaléka ÜHG kibocsátás-mentes lesz – DEKARBONIZÁCIÓS feladat -, a MERT széntüzeléses áramtermelése 2030-ra leáll, helyette CCGT (kombinált ciklusú gázturbinás) blokk építése befejeződik .
- A szénerőművek 1990-ben még 8669GWh villamosenergiát termeltek, míg 2024-ban az egyetlen működő szénerőmű, a MERT már csak 2411GWh termelt (6,4%-os részesedés).
- 1964-ben még több mint 126 000 főt foglalkoztatott a hazai szénbányászat, ez a szám napjainkra 1.200 főre csökkent.
- **Az erőművi tevékenységgel összefüggésben foglalkoztatottak jövőjének biztosítása, a régió gazdaságának diverzifikálása, továbbá a lignitkitermelés megszűnését követően a lignittel tüzelő háztartások fűtési igényeinek környezetbarát módon történő kielégítése olyan feladatok, amelyeknek megoldása elengedhetetlen az átmenet igazságosságának biztosításához.**

Magyarország villamosenergia-termelés 2024-ben

Az átállási folyamat felvázolása és a tagállam legkedvezőtlenebbül érintett területeinek azonosítása

A 2050-es nettó nulla ÜHG kibocsátás eléréséhez a következő területeken szükséges erőfeszítéseket tenni:

- az energiahatékonyság javítása a nemzetgazdaság valamennyi területén, illetve a körforgásos gazdaság kiépítése;
- elektrifikáció a gazdaság minden területén, melynek forrásoldali bázisát a nukleáris és a megújuló energia jelenti;
- a széndioxid-leválasztási, -hasznosítási és -tárolási technológia (CCUS technológia) alkalmazása az energiatermelési-szektorban, valamint a nagy kibocsátással bíró ipari létesítmények esetében;
- a hidrogén felhasználása és kapcsolódó hidrogéntekológiák elterjedése;
- bioenergia fenntartható (és korlátok közé szorított) hasznosítása; fenntartható, modern, innovatív mezőgazdaság; a természetes elnyelőkapacitások növelése.

Az átállási folyamat felvázolása és a tagállam legkedvezőtlenebbül érintett területeinek azonosítása

A Területi Terveknek lehetőség szerint a stratégiai célok megvalósításához hozzá kell járulniuk. Az alábbi következményekkel és válaszlépésekkel jár hosszú távon az igazságos átmenet folyamata:

- A külszíni lignitbányászathoz kapcsolódó munkahelyek megszűnése
- Foglalkoztatási szerkezetváltás mind a direkt, mind az indirekt munkahelyek esetében, valamint reagálás az egyenlőtlenségek és társadalmi befogadás kihívásaira
- Új képzési és átképzési igények megjelenése, a lignit ágazatban foglalkoztatott munkavállalók elhelyezkedése más ágazatokban
- A lignit alapú lakossági fűtés kiváltása karbonmentes fűtési technológiákkal;
- A KKV szereplők fejlődése a kutatás és az innováció területén
- A KKV szereplők energiagazdálkodásának jelentős mértékű javulása
- Új, zöld gazdasághoz tartozó termelő beruházások megjelenése
- A lignitbányászat után visszamaradt területek helyreállítása, a helyi gazdasági-társadalmi életbe integrálása
- A külszíni lignitbányászat által jelentősen módosított hidrológiai viszonyok negatív hatásainak csökkentése, beavatkozás a térségi szintű vízháztartásba
- Energiahatékonyság javítása, megújuló energetikai megoldások
- Új munkahelyek létrehozásához infrastrukturális alapok megteremtése

Az átállási folyamat felvázolása és a tagállam legkedvezőtlenebbül érintett területeinek azonosítása

Az átmenet végrehajtása különösen azon régiók számára jelent nagy kihívást már 2030-ig is, ahol jelenleg meghatározó a karbonintenzív tevékenységek súlya, és ezek jelentős munkaerőt is foglalkoztatnak.

Az átmenettel járó társadalmi-gazdasági kihívások súlyának elemzése figyelembe veszi az alábbi foglalkoztatási, gazdasági és környezeti mutatókat

Magyarország megyéire nézve (adatok forrása: KSH, OPTEN, EUTL adatbázis):

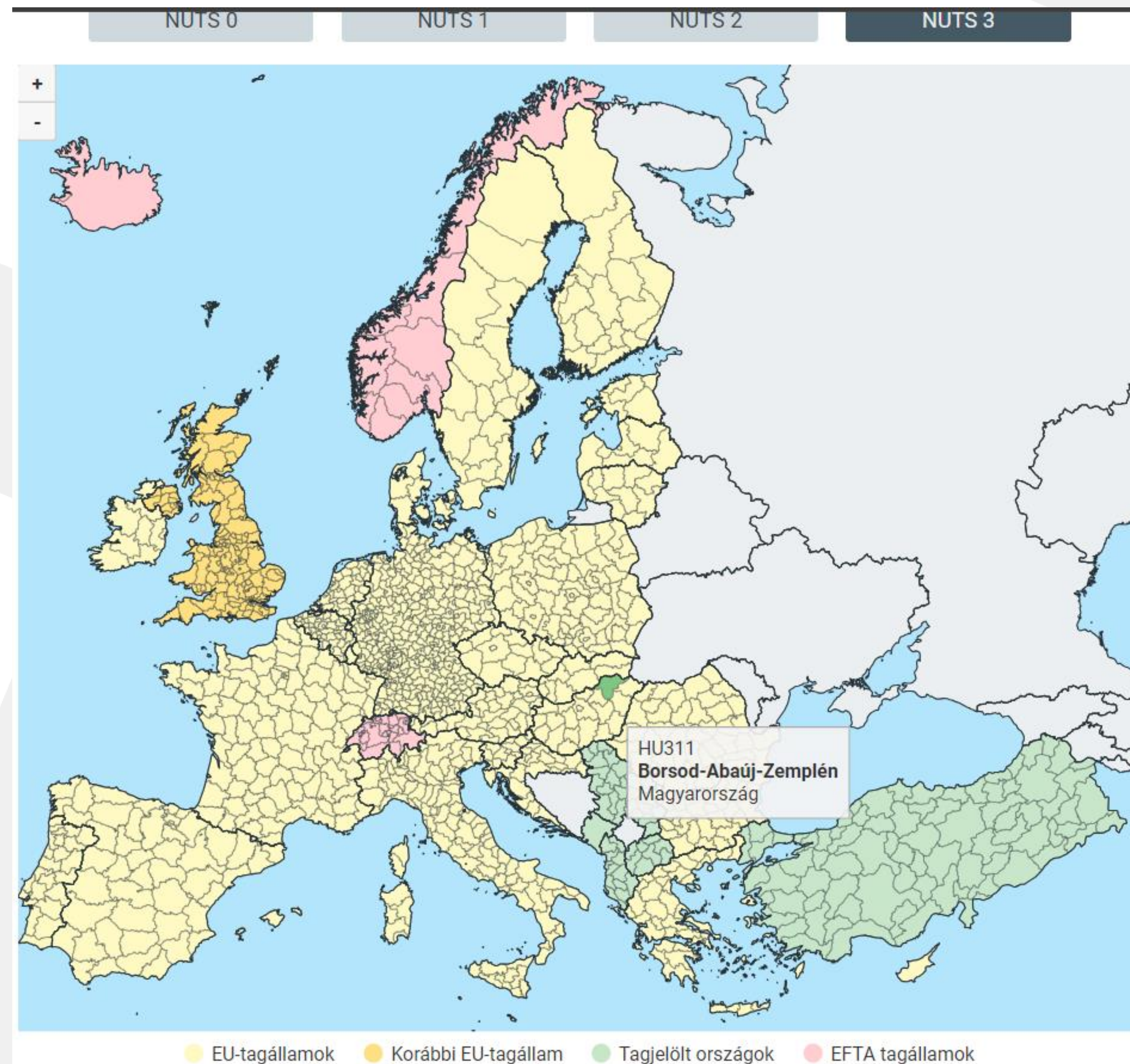
- az átmenet által potenciálisan érintett munkahelyek arányát (Heves megye: 14,5 %, BAZ megye: 17 %, Baranya megye: 10,5 %);
- az átmenetben érintett vállalkozások nettó árbevételének aránya az összes megyei cég nettó árbevételéhez viszonyítva (Heves megye: 23,5 %, BAZ megye: 38,7 %, Baranya megye: 15,6 %);
- egy foglalkoztatottra jutó ETS -kibocsátás a megyében (Heves megye: 35, BAZ megye: 8,3, Baranya megye: 7,3).
- érintett NUTS3 régiók (megyék) kiválasztása

Az átállási folyamat felvázolása és a tagállam legkedvezőtlenebbül érintett területeinek azonosítása

A leginkább érintett **NUTS3 régiók** (megyék) kiválasztása egyrészt statisztikai elemzésen, másrészt a szén- és földgáz erőművi és fosszilis energiahordozó kitermelési tevékenységek területi eloszlásának vizsgálata alapján történt.

NUTS-rendszer

Az 1970-es évek elején alakította ki az Eurostat a [NUTS-](#) (*Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques* – statisztikai célú területi egységek nómenklatúrája) -osztályozást, amelynek az volt a célja, hogy olyan, terület- és népességnagyság szempontjából összemérhető, összehasonlítható területegységeket jelöljön ki, amelyek alapján egységes térségi statisztikák gyűjthetők és állíthatók össze.

Az átállási folyamat felvázolása és a tagállam legkedvezőtlenebbül érintett területeinek azonosítása

Az említett három megye legalább a következő társadalmi-gazdasági-környezeti szempontok alapján különböznek a többi megyéktől:

- Mivel az országban csak BAZ és Heves megyében működnek szénbányák, illetve az utolsó szénerőmű, ezért kizárólagosan Heves és BAZ megyében van jelen a lignitbányászat és a lignit alapú villamosenergia-termelés, mint a foglalkoztatásban kiemelt ágazat. A direkt munkavállalók átlagéletkora 49 év, akiknek jelentős része alacsonyan képzett bányamunkás, akiknek a munkaerőpiaci lehetőségeik korlátozottak.
- Az energiaszegénységgel érintett háztartások közül azok többsége, amelyek a legolcsóbb és egyben a környezetet és emberi egészséget leginkább terhelő lignitet használják háztartási fűtésre, BAZ és Heves megyében találhatók.
- Az energiaszegénységgel érintett háztartások nagy része Baranya, BAZ és Heves megyében található.
- A lignitbányászathoz és lignit alapú áramtermeléshez kapcsolódó KKV szereplők többsége BAZ és Heves megyében működik.
- A legnagyobb ipari ÜHG kibocsátó ágazat, a cementipar legjelentősebb mértékben Baranya megyében működik.
- A lignitbányászat csak BAZ és Heves megyében gyakorol tartósan negatív hatást felszín alatti víztestekre, amely miatt ezek a víztestek nem képesek elérni a **Víz Keretirányelv** szerinti jó állapotot.

Az átállási folyamat felvázolása és a tagállam legkedvezőtlenebbül érintett területeinek azonosítása

Az Európai Unióban 2000. december 22-én lépett életbe az új vízügyi szabályozás, a **Víz Keretirányelv** (VKI), melynek alapgondolata a következő:

A víz nem szokásos kereskedelmi termék, hanem örökség, amit ennek megfelelően szükséges óvni, valamint a vízkészletekkel való gazdálkodásnak biztosítani kell azok hosszútávú megőrzését!

Az Európai Unió tagállamaiban a Víz Keretirányelv hívatott biztosítani a vízzel kapcsolatos szabályozásokat. Előírja továbbá a tagállamok részére a vízgyűjtő-gazdálkodási terv(ek) (<https://vizeink.hu/vizgyujto-gazdalkodasi-terv-2019-2021/vgt3-elfogadott/>) elkészítését, valamint annak 6 évente történő felülvizsgálatát.

Jelenleg a VGT3 (**vízgyűjtő-gazdálkodási terv**) határozza meg hazánkban

- mind a felszíni-, mind a felszín alatti víztestek mennyiségi, minőségi és ökológiai állapotát, illetve
- azokat a beavatkozásokat, amelyek a jó állapot eléréséhez szükségesek,
- a vizekkel kapcsolatban lévő élőhelyek védelmét, állapotuk javítását,
- a fenntartható vízhasználat elősegítését a hasznosítható vízkészletek hosszútávú védelmével,
- a szennyezőanyagok kibocsátásának csökkentésével a vízminőség javítását,
- a felszín alatti vizek szennyezésének fokozatos csökkentését, és további szennyezésük megakadályozását,
- az árvizek és az aszályok ökológiai hatásának mérséklését.

Az átállási kihívások értékelése az egyes azonosított területek vonatkozásában

A klímasemleges gazdaságra való átállás gazdasági, társadalmi és területi hatásainak értékelése – BAZ vármegye

- Területe 7247 km², 358 település, 648 ezer lakos
- Gépipar, vegyipar és a fémfeldolgozás meghatározó (A három ágazat együttesen 60 százalék feletti részesedéssel bírt a megyei kibocsátásból (nettó árbevétel)
- A Bükkábrányi linitbányához kapcsolódóan számos beszállító és alvállalkozó telephelye van a megyében
- Az összes fosszilis erőművek által foglalkoztatott magyarországi munkavállaló mintegy 52%-ának a MERT ad munkát, és a kapcsolódó két lignitbánya Visontán és Bükkábrányban a magyarországi lignit- és szénkitermelés 99%-át adja.
- A termelését tekintve a Bükkábrányi bánya a nagyobb és a fiatalabb, a bányászok korösszetétele 50 év felett van, akik alacsonyan képzettek. A védett területeket érintő vizes problémák is itt merülnek fel.
- BAZ megyei specifikus tulajdonság, hogy a feldolgozóipar foglalkoztatja a legtöbb munkavállalót, az alkalmazásban állók 41 százaléka dolgozik ebben a szektorban. A gépipar önmagában 15 380 főnek (17,5 százalék), a fémfeldolgozás 8883 főnek (10,1 százalék) a vegyipar pedig 5766 főnek (6,6 százalék) biztosított munkalehetőséget. A szolgáltatást végző nem anyagi ágak szintén jelentős szerepet tölthettek be a foglalkoztatásban, 20 612 fős munkaerőtömeg alkalmazásával. Emellett jelentős számban dolgoznak még a kereskedelemben és az építőiparban (az átlagos állományi létszám 12,2, illetve 8,6 százaléka).
- A gépipar, vegyipar és fémfeldolgozás értékláncaiban résztvevő KKV szereplők szintén ki vannak téve az átmenet negatív hatásainak és egy részük átfedésben van a lignitágazat értékláncában tevékenykedő KKV szereplők körével. Ezért a JTF célja ennek a teljes KKV körnek a támogatása a gazdasági diverzifikáció és ÜHG kibocsátás csökkentés érdekében.

Az átállási kihívások értékelése az egyes azonosított területek vonatkozásában

Munkahelymegszűnések és átképzési igények 2030-ig

- BAZ megyében 2030-ig valamelyik módon összesen akár 9007 munkahely lehet érintett (modellezési számítások alapján). Ezek közül mintegy 1719 munkahely hanyatló ágazatokhoz, körülbelül 7288 pedig átalakuló ágazatokhoz köthető. A közvetlenül érintett munkahelyek egyharmada KKV-khoz, kétharmada pedig nagyvállalatokhoz köthető.
- A MERT bányáinak majdani rekultivációja, valamint az energetikai és gazdaságfejlesztési beruházási elképzelései várhatóan továbbra is 1300-1400 főt fognak foglalkoztatni. Ennek a munkaerőcsoportnak a képzése, átképzése is fontos feladat és várhatóan 500 főt tesz ki az a csoport.
- Figyelembe véve a munkaerőpiacról történő kilépés dinamikáját is, a megyében akár mintegy 8557 fő átképzésére lehet szükség 2030-ig

A megszűnő munkahelyek számának becslése 2030-ig

- A dekarbonizáció mintegy 1103 munkahely megszűnését jelentheti a bányászati tevékenységhez kapcsolódóan
- a beszállítói értékláncban mintegy 394 munkahelyet fenyegethet a megszűnés veszélye
- 183 munkahely megszűnésével fenyeget az érintett munkavállalók vásárlóerejének eltűnése a helyi gazdaságból
- A vasúti lignitszállítás megszűnése miatt 519 munkavállaló lehet érintett indirekt módon.
- Az ágazatból 2026-ig várhatóan összesen mintegy 300 ember fog nyugdíjba vonulni.

Az átállási kihívások értékelése az egyes azonosított területek vonatkozásában

Gazdasági diverzifikációs potenciál és fejlesztési lehetőségek

- A feldolgozóipar túlsúlya (41%) a vállalati termelésben kockázatot jelenthet az átmenet végrehajtása szempontjából, hiszen elsősorban beszállítói értékláncokon keresztül ez az ágazat érintett az átmenet során.

A gazdaság diverzifikációja a megyében négy pilléren alapul:

- a legfontosabb fontos irány a KKV-k fejlesztése (itt kevésbé innovatívak; nem alakítják, csak követik a piacot; kevésbé végeznek zöld gazdasági tevékenységet)
- A nagyvállalatok alárendelt szerepet játszanak a JTF által támogatható tevékenységek között
- Energiahatékonyság: A megyében működő KKV-kra általánosan jellemző, hogy jelentős kihasználatlan energiahatékonysági potenciállal rendelkeznek.
- Ipari park alpinfrastruktúra létrehozása: barnamezős területek rendeltetés módosításával lehetőség nyílik vállalkozások létrehozásának elősegítésére, illetve a meglévő vállalatok telephely bővítésére, vonzóvá téve a térséget a befektetők számára, mely által a térségbe olyan új piaci szereplők bevonása történhet, ami egyben támogatja a munkahelyteremtést és csökkenteni képes a térség társadalmi és gazdasági degradációját. Cél, hogy a beruházásokkal a lakosság helyben tartását szolgáló intézkedéseket valósíthassanak meg, és majd a jövőben potenciálisan munkahelyét veszítő munkaerő felszívásához szükséges munkahelyteremtő képessége legyen.

Fejlesztési szükségletek és célkitűzések 2030-ig

Szükséglet (1): A munkavállalók felkészítése az átmenettel járó kihívásokra

- A lignitbányászok többségének van bányászathoz nem kapcsolódó szakmai képesítése, de azokra nincs kereslet, ráadásul az egészségi állapotuk is romlott. A dolgozók kompetenciáihoz illesztett képzési programok elindítására és lebonyolítására van szükség.
- Kiemelten fontos foglalkozni azzal a munkavállalói csoporttal, akik korukból és körülményeikből adódóan kevésbé alkalmasak átképzésre.

Szükséglet (2): A KKV-k gazdasági diverzifikációja, fenntartható gazdasági struktúra, innováció és vállalati energiahatékonyság

- A megye foglalkoztatási helyzetét meghatározza a kettősség: a szervezetek munkaerőhiánya, és a képzetlen munkaerő többlete.
- A KKV-nál áll foglalkoztatásban a munkavállalók 60%
- Az innovációt alkalmazó iparágak és a K+F tevékenység súlya BAZ megyében jelentősen elmarad a magyar átlagtól, a zöld gazdaság irányába való elmozdulás még nem indult el.
- Fontos lehet a **megújuló energia ipar** (napenergia ipar, hőszivattyú ipar), az **energiatárolási technológiák** ipari tevékenységei (pl. akkumulátor-gyártás és energiatároló eszközök újrahasznosítása, kompetenciák megszerzése) és az **energiahatékonyságot javító ipari tevékenységek** (pl. környezetbarát szigetelőanyagok gyártása), valamint a **biometán termelés értékláncának** felépítése.

Szükséglet (3): Fenntartható fordulat az energiatermelésben

- innovatív energiatárolási technológiák, amelyek segítenek rugalmasan összehangolni a (időjárásfüggő) megújuló erőforrásokból származó energiát a fogyasztói igényekkel

Szükséglet (4): Természetvédelmi intézkedések

- Borsodi-Mezőség Tájvédelmi Körzet területén felszíni vízháztartás természetvédelmi célú rehabilitációja szükséges, természetes és természetközeli állapotú vizes élőhelyeinek és életközösségeik ökológiai állapotának javítása érdekében

Tervezett művelettípusok

- 1. Az átállásban veszélyeztetett, vagy már munkahelyüket elvesztő munkavállalók számára komplex munkaerőpiaci szolgáltatások nyújtása tovább- és átképzések szervezése, valamint a munkahelyváltás támogatása, illetve a vállalkozóvá válás, vállalkozás indítás támogatása.***
- 2. Egészségügyi és Logisztikai Központ kialakítása***
- 3. A KKV-k alacsonyabb ÜHG kibocsátását lehetővé tevő technológiaváltás és energiahatékonyságot javító beruházások támogatása***
- 4. Vállalatok, elsősorban kis- és középvállalatok zöldgazdasági diverzifikációjának, valamint a körforgásos gazdaság megteremtésének támogatása***
- 5. Innovatív energiatárolási pilot projektek támogatása***
- 6. Megújuló energetikai távfűtési infrastruktúra kialakítása, fejlesztése***
- 7. Barnamezős területek rendeltetés módosítása***
- 8. Borsodi-Mezőség Tájvédelmi Körzet érintett területén a felszíni vízháztartás természetvédelmi célú rehabilitációja.***

A művelettípusok várható hozzájárulása az átmenet hatásainak enyhítéséhez

Foglalkoztatás és gazdasági diverzifikáció:

- új munkahelyek teremtése a hanyatló ágazatokban dolgozók számára;
- a meglévő munkahelyek megtartása, különösen a KKV-knál;
- a KKV ágazat versenyképességének növelése;
- az energia- és éghajlatvédelmi célok eléréséhez hozzájáruló ágazatok fejlesztésének támogatása [?] hozzájárul a körforgásos gazdaságra való áttéréshez és felkészíti a KKV-kat a körforgásos gazdaságra
- hozzájárul a hazai biometán termelés elindításához
- csökkenti a termelés energia- és kibocsátási intenzitását, és hozzájárul a fosszilis energiáktól való függőség csökkentéséhez
- a térségben új gazdasági tevékenységek indításának, vagy meglévő tevékenységek bővítésének infrastrukturális megteremtése, valamint későbbi munkahelyek teremtésének lehetősége
- lakóhelyközeli, alapellátás fókuszú szakorvosi ellátás biztosítása

Energetika és energiaszegénység:

- megteremti az energiatárolási technológiák fejlesztésének és értékláncainak alapjait, különös tekintettel az energiatároló eszközök komplex újrahasznosítására;
- megteremti a megújuló energia technológiák fejlesztésének hátterét

Irányítási mechanizmusok

Partnerség:

Az Igazságos Átmenet Alap tervezésének koordinációja szakpolitikai felelőssége 2025 Q2-ben átadásra került a Közigazgatási és Területfejlesztési Minisztérium részére

Heves és BAZ vármegye átmenetét a lignitszektor tekintetében egy Szénrégió Bizottság támogatja. Az SzB 2021 márciusában, a LIFE-IP North-HU-Trans projekt keretében jött létre 55 szervezet részvételével az alábbi szervezettípusokkal: felelős minisztériumok és háttérintézmények;

- Mátrai Erőmű és más érintett energetikai vállalatok (nagyvállalatok és KKV-k is);
- kormányhivatalok és önkormányzatok;
- vármegyei kereskedelmi és iparkamara;
- szakszervezetek;
- egyetemek;
- civilszervezetek

Nyomonkövetés és értékelés

A terv végrehajtásának nyomonkövetése és értékelése a KEHOP Plusz többi prioritás tengelyéhez hasonlóan zajlik.

Koordinációs és nyomonkövető szervek

A végrehajtásért felelős szerv az EFOP-KEHOP-IKOP IH. Az ellenőrzés az Európai Támogatásokat Auditáló Főigazgatóságának (EUTAF) hatáskörébe tartozik, az igazoló hatóság a Magyar Államkincstár, a monitoring az IH-hoz tartozik, ahogy a pályázatok értékelése is.

A végrehajtás során felveheti a kapcsolatot helyi/regionális partnerekkel. A Monitoring Bizottságban helyet kapó helyi érintettek: Magyar Természetvédők Szövetsége és civil szervezetek; Bánya-, Energia, és Ipari Dolgozók Szakszervezete; Egyesült Villamosenergia-ipari Dolgozók Szakszervezeti Szövetsége; Bükkábrány és Csincse települések helyi önkormányzatai, valamint a régióban működő ifjúsági szervezetek, KKV érdekképviselői szerv.

Köszönöm a figyelmet!